

Одообутом

— Ассалому алаїкум!

— Ваалайкум ассалом!

Хар бир одамнинг ҳар кунги тонги илжимларни худди шу сўзлар билан бошланади. Ушбу бир оғиз сўзининг нафард буюклигини бэзли ҳолларда нафард оғирлигини хис қиласади. Инсон кунгли шунчалар нозикни, бир оғиз сўз билан чиң-чиң синади, айни чорда бир оғиз сўз билан кўнгли тогдек юксалади.

Бир воқеани кўп вақтлардан бўён эслаб юраман. Бир хонада тўрт киши ўлтиради.

ШИРИН СЎЗ СЕҲРИ

тиради эдик. Хонадошларимиздан бирни ҳазил-хузулни яхши кўтар, бэззан ас-кичилади дарвасига ҳам қўшилиб қолар эди. Унинг акси ўларо, бошча бир хонадошларимизда ҳазилини тушумас, салга жаҳзи чиқиб, бўлар-бўлмасга фирони чиқиди юради.

Бир куни шу хонадошларимиз ишга кечириб келди. Шунда бояти ҳазил-кашимиз уни совукнина кутуб олиб.

— Сен камал одамсан, қара, рангинг сарғайб кетиди. Мен сен билан кўришмайман, — деди шумлик қилиб.

Бу гапни эшитган хонадошларимиз дўстлини ҳазил қилаётганини тушумади, жиҳдий деб ўйлади ва ўзига олди. Ўзига ёмон экан, у эртаси кундан ростакамига касал бўлди-қўйди. Иккя ҳафта кўрпа-тўшак ҳилиб ётиб ҳам олди. Бунга сабаб биргина ноўринг ҳазил эди.

Мен ўзим ҳазилни севаман. Бир марта мазза қилиб кулганга нима етсин?! Аммо ҳар бир нарсаннинг метёри бўлгани ишни. Ҳазилнинг ҳам, кулганинг ҳам, датто йигининг ҳам. Ноўринг ҳазил, ноўринг кутил одамлар юрганини изтирофа солиб қўйишни биз ҳар ҷадамда учратиб турибиз. Сўз билан

бўлмас-да, кимниндир масхаралаб менимсай килинган табассум кўпларни оғир аҳоли солиб қўйганини кўп бор кўрганим.

Биз кўпинча бир оғиз ширин сўзини унуглиб қўйётгизиб. Одамларни төбратадиган ҳам, инглатидаги ҳам шу бир оғиз сўз. Қадимдан қолган шундай бир нафар бор: эмишини, оламга машҳур бир подио туш кўрибди. Тушиди азоб-уқубатлар чека-чека ўлиб қолган эмиши. Шунда сарбога уломлари, алломалари, шоирларни жамлаб, тушининг таъбирини сўрабди. Таъбиричилардан бирни:

— Таъсирим, атроғиниздаги ҳамма одамлар ўлиб кетадилар, сиз тирик қоласиз! — деб жавоб бериди. Унинг жавобидан шохини ачичи чиқиб: «Жаланд! деб бакирибди.

Иккичини таъбирини қўлларини кўксига кўйниб:

— Олампаноҳ, тушингизнинг таъбири шу эрур: умрингиз бехад узоқ бўлур! Ҳаммадан кўп умр кўрасиз! — дебди. Бу таъбиричиларнинг изоҳи шохга маъқул тушшиб кетди, унга бошдан-ёқ сарупо инноми этибди.

Агар эътибор берсангиз, иккада таъбиричининг изоҳларни мазмунан бир хил. Лекин айтилни турлича: бирни газабини қўйгатса, иккичиниши маъламдек дилга ёқимлиди. Бир оғиз ширин сўз дегавалари худди шу бўлса керак. Аллома шоиримиз Гадир Ғулом айтгандинек, «Бир оғиз ширин сўз ондайд арандан» замонда яшамоджамади.

Одамлар аллов-далгови кунларда ёл-ғон-ишик гаплардан, соҳта музомазату соҳта илтифотлардан жуда зерииди, чарчади. Улрага дадла зарур. Бу дадла ўйда синий ёттан шишилди кўзларни камаштиримай, йироҳда миттилаган чироқдай ўзига чорлаши, ҳар бир қадоб унга интилини, талпинши керакча ўхшайди. Менга эса бу далда бир оғиз ширин сўз бўлиб туюлади.

Мўътабар музаллимлар ўз шогирдларига, катта корхоналарини раҳбларни ўз қўллари остидаги ходимларга, ота-она ўз фарзандларига, умуман ёшу қарни бир-бирларнга ўзаро ширин суханини яймасалар, назаримда бу ҳаёт янада чиройлироқ, завқлироқ бўлур эрди.

Тўлқин.

— Демак кечирим сўрамайиз!

— Йўқ!

— Үндай бўлса хайр! Мен ҳам сиз билан яшамайман.

Бир аёлнинг ноўринг раҳшакларни, унинг ота-онасининг калтабиниги, вазияти тўғри баҳо беролмаслиги туфайли бир ўш ойла барбод бўлди. Агерда улар кизларни еразлаб келганди:

— Чинқан қиз чигирикдан ташқари, дейдилар. Энди сенинг ўнинг ўша ер, исенгина ҳам, сувонига ҳам кўясанас. Уйдаги гапни кўчега ташима, — деб насиҳат қылганларидан солди. Одилжон охрид чирад туромлади, хотининг юзига шапалок тортуб көбоди.

Машкура онасинига йиглаб кириб борди, қайнонаси билан эрини роса ёмонлади.

— Ўтири, — деди отаси ҳам, — бо-

— Кизиқ дунё экан! Ёшни ёш десанг,

лаялти. Сиз бўлсантиз унинг ёнини оғасиз.

Шу гапнинг устига Одилжон кебди қолди. Одилжон автобусдан тушиб, ўй томон кетабтанди, кимидир чиқириб қолди. Қараса, синфодиши Раъно. Қўлидаги юни оғир. Кўтаришид. «Ишқилиб мени шу ахволда Машкура кўриб қолмасин-да, деб юрганин ковчублаб келаётганди, ўлаганидек бўлди. Хотини ҳар сафарни наъмасини бошлади, аюхонис солди. Одилжон охрид чирад туромлади, хотининг юзига шапалок тортуб көбоди.

Машкура онасинига йиглаб кириб борди, қайнонаси билан эрини роса ёмонлади.

— Ўтири, — деди отаси ҳам, — бо-

— Кизиқ дунё экан! Ёшни ёш десанг,

лаялти. Сиз бўлсантиз унинг ёнини оғасиз.

Шу гапнинг устига Одилжон кебди қолди. Одилжон автобусдан тушиб, ўй томон кетабтанди, кимидир чиқириб қолди. Қараса, синфодиши Раъно. Қўлидаги юни оғир. Кўтаришид. «Ишқилиб мени шу ахволда Машкура кўриб қолмасин-да, деб юрганин ковчублаб келаётганди, ўлаганидек бўлди. Хотини ҳар сафарни наъмасини бошлади, аюхонис солди. Одилжон охрид чирад туромлади, хотининг юзига шапалок тортуб көбоди.

Машкура онасинига йиглаб кириб борди, қайнонаси билан эрини роса ёмонлади.

— Ўтири, — деди отаси ҳам, — бо-

— Кизиқ дунё экан! Ёшни ёш десанг,

лаялти. Сиз бўлсантиз унинг ёнини оғасиз.

Орадан уч ой ўтди. Одилжон холаси билан қайнонасикига борди. Уларни соғуқ кутиб олишини. Қайнонаси юкоридаги шартнинг шартини таътифни ўтди, бир ғуломни кимидир чирад туромлади, хотининг юзига шапалок тортуб көбоди.

Одилжон ака, — деди мунгли тушвида, — ономасинида юрагимни зизлиб кетди.

— Нима кечирим сўрар эканини, отангизнинг олдида нима гуноҳим болди.

— Кечирим сўрассанги бир жойнинг камаймандириб кетди.

— Ҳал!

— Ўтада бола бор, болани ўй-

ланг, уни тирик этим қильмади.

— Индамсанинг иккичи ойда бир юрганини.

— Ана қаранг, ўзингизнинг ҳолини.

— Нима гап? — қайнонани юраганинг ўйнаб кетди.

— Бир киз билан гаплашиб ке-

— Шунда ҳам ага бекар, келишар. — Шунда ҳам ага бекар, келишар. — Шунда ҳам ага бекар, келишар. — Шунда ҳам ага бекар, келишар.

— Болалар уларни келишарни.

<p

